

Modelowanie tematyczne (topic modeling) treści pozyskanych z internetu

Maciej Eder

Instytut Języka Polskiego PAN
&
Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie

część 1

Porównanie dwóch podkorpusów: słowa kluczowe

Najpierw jednak słowo o użytych danych

- korpus 100 powieści polskich (1851-1940) [9 mln wyrazów]
- korpus 47 540 artykułów z portalu Onet.pl (komplet dokumentów opublikowanych we wrześniu 2015 r.) [12 mln wyrazów]
- korpus 2533 artykułów z czasopisma „Teksty Drugie” (1990-2014) [10 mln wyrazów]

Powieść realistyczna vs. publicystyka tabloidowa

Słowa typowe dla literatury:

i pani ja pan się mu rzekł nie jej tak go mnie a mi oczy ją ty jakby tu co ku cóż pana niech panie on rzekła panna znowu nią ani lecz nic ona ale no zaraz zawałań niej sobie chwili ręce twarz nagle nim tam głowę zaś rękę człowiek ...

Słowa istotne dla rejestru publicystyczno-popularnego:

I oraz meczu polski m in zł tys mecz wcześniej trener Polsce ponad sezonie roku podczas r proc Europy czyli reprezentacji września klubu mln sierpnia sytuacji ok euro obecnie również Polska dzięki ligi według zespół osób drużyny gry zespołu piłkarz zdaniem przypadku kolejne spotkania zawodników związku został ostatnio latach spotkaniu ...

Powieść realistyczna vs. publicystyka tabloidowa

Słowa typowe dla literatury:

i pani ja pan się mu rzekł nie jej tak go mnie a mi oczy ją ty jakby tu co ku cóż pana niech panie on rzekła panna znowu nią ani lecz nic ona ale no zaraz zawałań niej sobie chwili ręce twarz nagle nim tam głowę zaś rękę człowiek ...

Słowa istotne dla rejestru publicystyczno-popularnego:

I oraz meczu polski m in zł tys mecz wcześniej trener Polsce ponad sezonie roku podczas r proc Europy czyli reprezentacji września klubu mln sierpnia sytuacji ok euro obecnie również Polska dzięki ligi według zespół osób drużyny gry zespołu piłkarz zdaniem przypadku kolejne spotkania zawodników związku został ostatnio latach spotkaniu ...

Powieść realistyczna vs. publicystyka tabloidowa

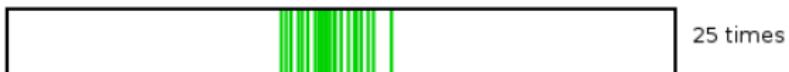
Słowa typowe dla literatury:

i pani ja pan się mu rzekł nie jej tak go mnie a mi oczy ją ty jakby tu co ku cóż pana niech panie on rzekła panna znowu nią ani lecz nic ona ale no zaraz zawałań niej sobie chwili ręce twarz nagle nim tam głowę zaś rękę człowiek ...

Słowa istotne dla rejestru publicystyczno-popularnego:

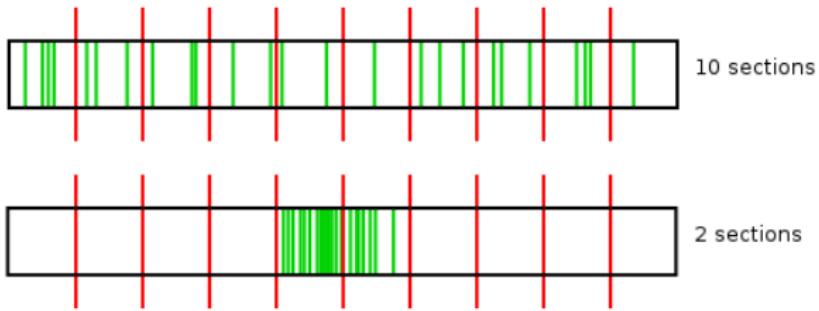
I oraz meczu polski m in zł tys mecz wcześniej trener Polsce ponad sezonie roku podczas r proc Europy czyli reprezentacji września klubu mln sierpnia sytuacji ok euro obecnie również Polska dzięki ligi według zespół osób drużyny gry zespołu piłkarz zdaniem przypadku kolejne spotkania zawodników związku został ostatnio latach spotkaniu ...

Metoda Zeta (wprowadzona przez Burrowsa)

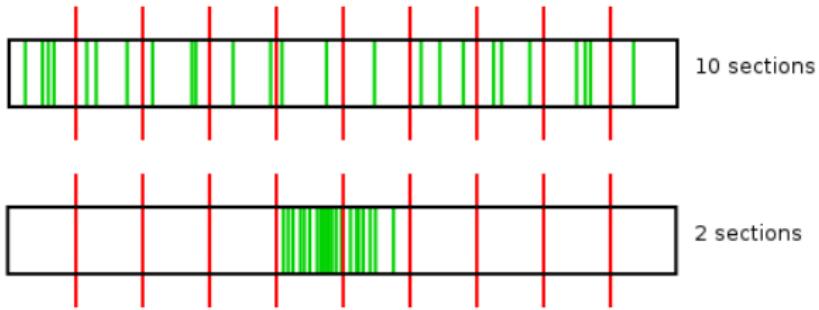

sama frekwencja wyrazu nie mówi nic o jego rozkładzie

Szukanie słów o różnym rozkładzie

Szukanie słów o różnym rozkładzie

$$\zeta_{(a,b)} = \left(\frac{f_{(a)} - f_{(b)}}{100} \right) + 1 \quad \zeta_{(a,b)} = \frac{f_{(a)} - f_{(b)}}{f_{(a)} + f_{(b)}}$$

Panie vs. panowie w literaturze XVIII-XIX wieku

Women:

- A. Brontë (*Agnes Grey, The Tenant of Wildfell Hall*)
- C. Brontë (*Jane Eyre, The Professor, Villette*)
- E. Brontë (*Wuthering Heights*)
- Austen (*Emma, Pride and Prejudice, Sense and Sensibility*)
- Eliot (*Adam Bede, Middlemarch, The Mill on the Floss*)

Men:

- Dickens (*Bleak House, David Copperfield, Hard Times*)
- Fielding (*Joseph Andrews, Tom Jones*)
- Richardson (*Clarissa, Pamela*)
- Thackeray (*Barry Lyndon, The History of Pandennis, Vanity Fair*)
- Trollope (*Barchester Towers, Phineas Finn, The Prime Minister*)

Kobiety są z Wenus... (?)

Słowa kobiece:

feelings glance effort paused feeling surprise noticed pause
consciousness dared enjoyment tone listen exclaimed features
seated continually anxiety solitude inward apparently painful
entrance respectable relief closed watching feel bent peculiar rain
suddenly cheerful clear trees aspect watched plan slight doubtless
reached smile brow vague quiet mere movement gathered suffering
entered listened observed warm exertion minutes change ...

Słowa męskie:

story although lord bosom honour honest duke parliament city
score enemy coach coat inn thousand breast bill dozen lordship
guilty court ain legs bottle captain fight pen battle sum
nevertheless reader virtue order innocent condition infinite castle
widow england accident readers laws fellows hundred service king
stories persons ladyship fly street dearest honours member fortune
government wig drank papers wretch described honourable pocket

Kobiety są z Wenus... (?)

Słowa kobiece:

feelings glance effort paused feeling surprise noticed pause
consciousness dared enjoyment tone listen exclaimed features
seated continually anxiety solitude inward apparently painful
entrance respectable relief closed watching feel bent peculiar rain
suddenly cheerful clear trees aspect watched plan slight doubtless
reached smile brow vague quiet mere movement gathered suffering
entered listened observed warm exertion minutes change ...

Słowa męskie:

story although lord bosom honour honest duke parliament city
score enemy coach coat inn thousand breast bill dozen lordship
guilty court ain legs bottle captain fight pen battle sum
nevertheless reader virtue order innocent condition infinite castle
widow england accident readers laws fellows hundred service king
stories persons ladyship fly street dearest honours member fortune
government wig drank papers wretch described honourable pocket

Kobiety są z Wenus... (?)

Słowa kobiece:

feelings glance effort paused feeling surprise noticed pause
consciousness dared enjoyment tone listen exclaimed features
seated continually anxiety solitude inward apparently painful
entrance respectable relief closed watching feel bent peculiar rain
suddenly cheerful clear trees aspect watched plan slight doubtless
reached smile brow vague quiet mere movement gathered suffering
entered listened observed warm exertion minutes change ...

Słowa męskie:

story although lord bosom honour honest duke parliament city
score enemy coach coat inn thousand breast bill dozen lordship
guilty court ain legs bottle captain fight pen battle sum
nevertheless reader virtue order innocent condition infinite castle
widow england accident readers laws fellows hundred service king
stories persons ladyship fly street dearest honours member fortune
government wig drank papers wretch described honourable pocket

Powieść realistyczna vs. publicystyka tabloidowa

Słowa typowe dla literatury:

rzekł jakby cóż ku ty niech ręce głowę twarz rękę głosem znowu zaraz nagle pana serce pan człowiek twarzy zawała panie swego drzwi duszy Bóg głos myśl myśl oczach rzekła cicho niby usta nią ja pani zdawało głową chwili panu przecie prędko ach widział swej Boże stary mój ziemi ...

Słowa istotne dla rejestru publicystyczno-popularnego:

I oraz meczu polski m in zł tys mecz wcześniej trener Polsce ponad sezonie roku podczas r proc Europy czyli reprezentacji września klubu mln sierpnia sytuacji ok euro obecnie również Polska dzięki ligi według zespół osób drużyny gry zespołu piłkarz zdaniem przypadku kolejne spotkania zawodników związku został ostatnio latach spotkaniu ...

Powieść realistyczna vs. publicystyka tabloidowa

Słowa typowe dla literatury:

rzekł jakby cóż ku ty niech **ręce głowę twarz rękę** głosem znowu zaraz nagle pana **serce** pan człowiek **twarz** zawałał panie swego drzwi **duszy** Bóg głos myśl myśli oczach rzekła cicho niby usta nią ja pani zdawała **głową** chwili panu przecie prędko ach widział swej Boże stary mój ziemi ...

Słowa istotne dla rejestru publicystyczno-popularnego:

I oraz meczu polski m in zł tys mecz wcześniej trener Polsce ponad sezonie roku podczas r proc Europy czyli reprezentacji września klubu mln sierpnia sytuacji ok euro obecnie również Polska dzięki ligi według zespół osób drużyny gry zespołu piłkarz zdaniem przypadku kolejne spotkania zawodników związku został ostatnio latach spotkaniu ...

Powieść realistyczna vs. publicystyka tabloidowa

Słowa typowe dla literatury:

rzekł jakby cóż ku ty niech ręce głowę twarz rękę głosem znowu zaraz nagle pana serce pan człowiek twarzy zawałał panie swego drzwi duszy Bóg głos myśl myśl oczach rzekła cicho niby usta nią ja pani zdawało głową chwili panu przecie prędko ach widział swej Boże stary mój ziemi ...

Słowa istotne dla rejestru publicystyczno-popularnego:

I oraz meczu polski m in zł tys mecz wcześniej trener Polsce ponad sezonie roku podczas r proc Europy czyli reprezentacji września klubu mln sierpnia sytuacji ok euro obecnie również Polska dzięki ligi według zespół osób drużyny gry zespołu piłkarz zdaniem przypadku kolejne spotkania zawodników związku został ostatnio latach spotkaniu ...

część 2

Modelowanie tematyczne (topic modeling)

Kolokacje w językoznawstwie korpusowym

- Prawdopodobieństwo wystąpienia słowa A w korpusie: $P(A)$
- Prawdopodobieństwo wystąpienia słowa B w korpusie: $P(B)$
- Prawdopodobieństwo ich współwystąpienia: $P(A) \times P(B)$
- Na przykład:

$$P(A) = 0.01 \quad P(B) = 0.02 \quad P(A) \times P(B) = 0.0002$$

Kolokacje w językoznawstwie korpusowym

- Niektóre słowa 'lubią się' bardziej niż wynika z teorii:

strong tea

*powerful tea

powerful computer

*strong computer

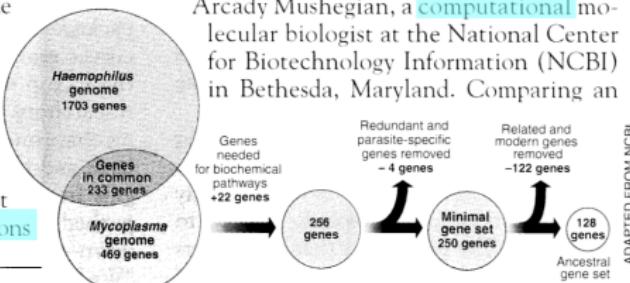
Seeking Life's Bare (Genetic) Necessities

COLD SPRING HARBOR, NEW YORK—How many genes does an organism need to survive? Last week at the genome meeting here,* two genome researchers with radically different approaches presented complementary views of the basic genes needed for life. One research team, using computer analyses to compare known genomes, concluded that today's organisms can be sustained with just 250 genes, and that the earliest life forms required a mere 128 genes. The other researcher mapped genes in a simple parasite and estimated that for this organism, 800 genes are plenty to do the job—but that anything short of 100 wouldn't be enough.

Although the numbers don't match precisely, those predictions

"are not all that far apart," especially in comparison to the 75,000 genes in the human genome, notes Siv Andersson of Uppsala University in Sweden, who arrived at the 800 number. But coming up with a consensus answer may be more than just a genetic numbers game, particularly as more and more genomes are completely mapped and sequenced. "It may be a way of organizing any newly sequenced genome," explains

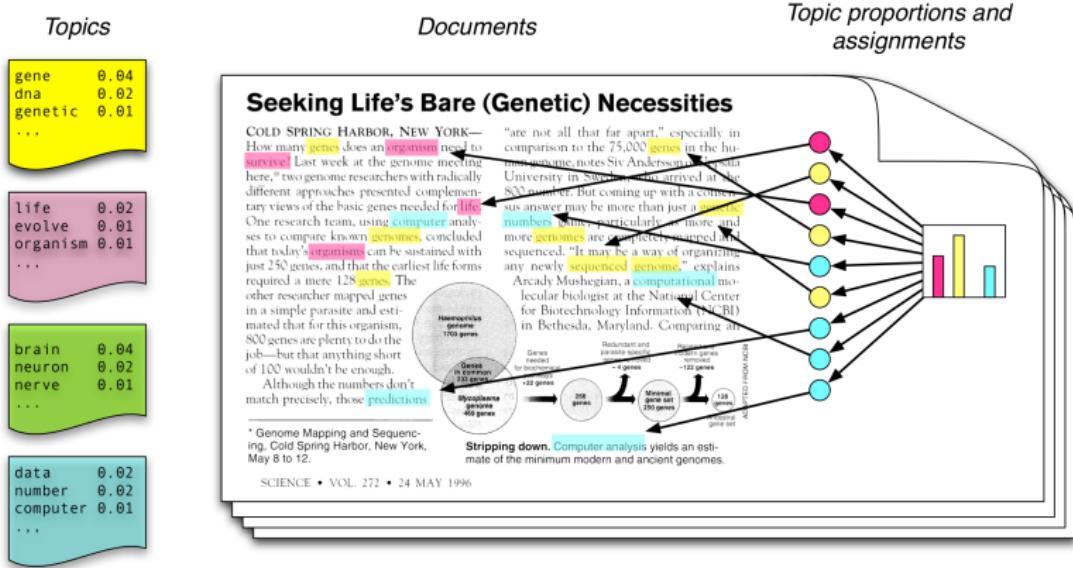
Arcady Mushegian, a computational molecular biologist at the National Center for Biotechnology Information (NCBI) in Bethesda, Maryland. Comparing an

Stripping down. Computer analysis yields an estimate of the minimum modern and ancient genomes.

* Genome Mapping and Sequencing, Cold Spring Harbor, New York, May 8 to 12.

Słoważbiory nierówno reprezentowane w tekstach

- Each **topic** is a distribution over words
- Each **document** is a mixture of corpus-wide topics
- Each **word** is drawn from one of those topics

Słowożbiory w 100 powieściach polskich XIX-XX w.

Słowoziór 1: ‘wsi spokojna, wsi wesoła’

chleb gęsi chłopów
polach wiatr
parę słonice ganek
ganku wieś koni dworze
tyl lasu WSi ziemia
dziedzica lesje
roboty WOZ mieli
drogi dwór mleka
dni polu chłop
konia roboty pola drzewa
śniegu chłopi
spod dzień ziemi ludźmi
las drodze śnieg
dworu pole dziedzic
zboża stajni wrócił
człowiek

Słowożbiór 28: ‘mydło i powidło (???)’

gdzieś przecie
kobiet niczym
niebawem
bodaj spod wreszcie rycerz
kobiety czym ulicy
samego wciąż tymczasem całkiem
mnich wraz tedyrynkū
ciała nagle Oto między owo
piersi ni mistrznazbyt
onych brat Chwili ducha grodu
świata wszystkie ledwie niżli
zgola śród życia znów serca
wszystkich chyba daremnie
mnicha snadź kościoła
powiada

Słowożbiór 35: ‘w kościołnej kruchcie’

chrystus ojciec
kaplicy księdzem
księdu księże matka
krzyż matki proboszcz
szymon kościół święty
kościele bogboga śmierci
piotr ołtarza świętych
św mszy księży
modlitw świętej
świętym ks wiary
boże rzekłmury
klasztor modlitwy
boskiej klasztoru świętego paweł
dzieci bogu proboszcza
klasztorze modlić chwila
nabożeństwo święte

Słowożbiór 20: 'gimnazjum'

koledzy
pewnego pewnej
oczyma
dopiero
siódmej itd kolegów
ażeby
uczył przecie **lekacji** naukimarcin
uczyć **gimnazjum** uczeń toteż
dyrektor klasie między
jedrekdzieci kolega
książki lekcje
ogółe **Szkoleszkoły** uczniów
wreszcie
chłopcy dwu profesora
ławki sali profesor klasa stefan
tedy **nauczyciel** szkoła
całej pierwszej czytać
wszyscy nauczyciela
podczas miejsca

Słowoziór 26: ‘przyroda’

skrzydła ciszy
gałęzie ptaki pieśń ziemię
razem wiatr powietrzu
nocy niby kwiatów cały
pół czasem złote
mgły drzew niebo gwiazdy
słońcu słonice wody
powietrze liście
czarne białe słońca niebie
chmur dzień świat drzewa
pieśni Całe ziemi liści
chmury kwiaty wysoko
gałęzi nieba cisza
księżyc morze czerwone
cicho głosy

Słowoziór 8: 'teatr'

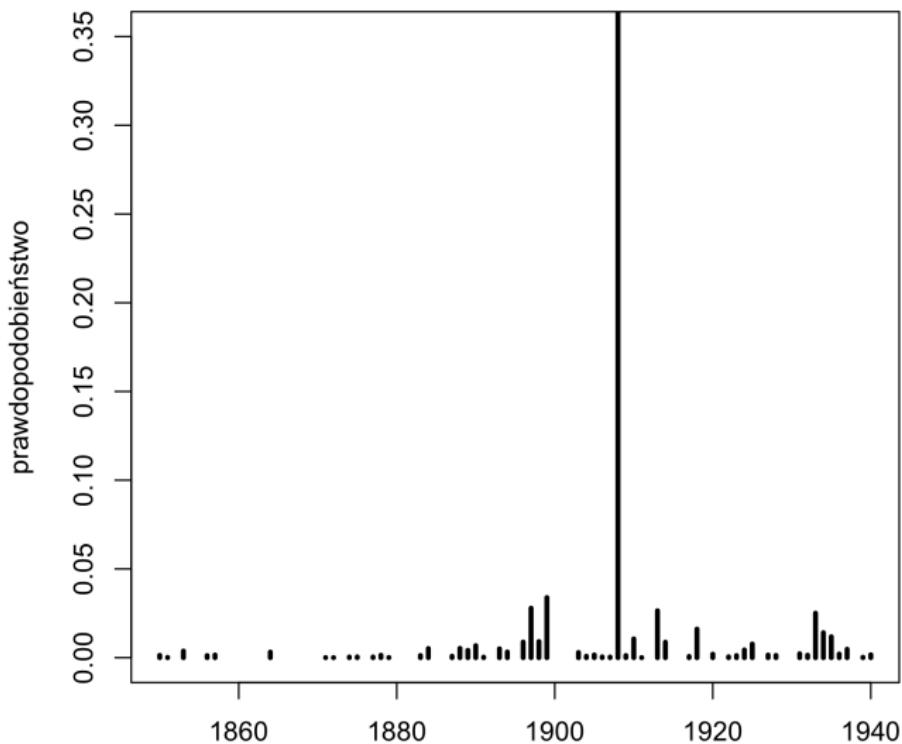
przedstawienie
towarzystwo
talentu wszystkich
zaraz publiczność
kolega mecenas kobiety
prawie sztuki gra kieliszek
ależ teatr teatrze cha wprost
jakiś la niby brawo roli
sceny janka sztuka talent
publiczności teatru role kawiarni
jakąś teatru loży muzyka
wina scenie wołał ktoś
grał scenę aktor
panowie grac dyrektor muzyki
władek sztukę dosyć
towarzystwa sztukę przecież

Słowożbior 44: 'stylizacja gwarowa'

wnet^{ano}
calkiem nieco
mateusz wszystkie
abo antek któryen tyla
naród zaraz
świat kaj
cięgiem juści ino
trza se znnowu drugie
stary jał oczy
wsı wieś kowal
chatupy ledwie
dyć niby
kobiety la całą ludzie
izbie cicho naraz
chalupiedopiero czas prawie
choćby jesus świecie
dlugo wolna

Proporcje słwozbioru 44: ‘stylizacja gwarowa’

temat 44

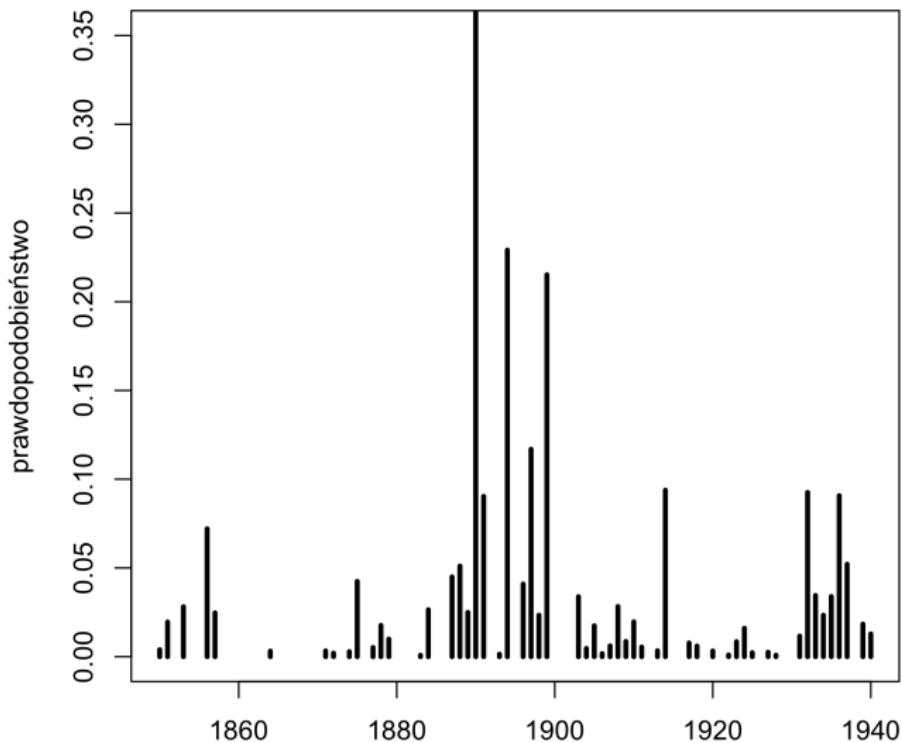

Słowożbior 41: ‘pieniądz i kapitał’

pięćdziesiąt
trzydziestu tysiące odparł
dopiero kupić dwadzieścia stary
tyle interes niech
zaczął dom grosza
sklepu panie sklep
dzieci zyd majątku
ojciec rok zrobił
procent sto rubli ażeby
stach pieć tysiąc
pieniądze trzy płacić
kochany **pieniędzy** majątek
sumę ignacy sklepie
zresztą sześć sumy
baronowa dziesięć kieszeni
złotych cztery

Proporcje słwozbioru 41: ‘ pieniądze i kapitał’

temat 41

Przegląd chronologiczny: „Teksty Drugie” z lat 1990-2014

Słowożbiór 4: ‘filologia (tradycyjna)’

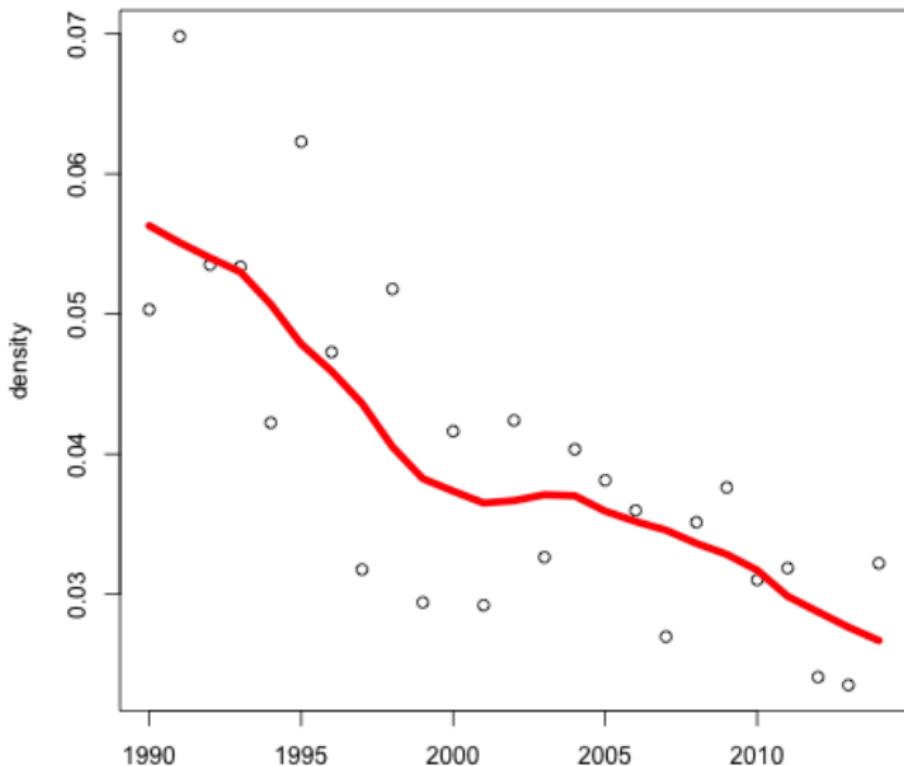
teoretyczny strukturalizm
markowski interpretator
kulturowy hermeneutyka
dekonstrukcja dzieło teza „wiedza
autor sławiński

interpretacja

czytanie kontekst literacki
tekst rorty paradymat
mówić lektura naukaczytelnik
koncepcja sens jakis prawda
filozofia Interpretacyjny znaczenie
pojęcie kultura metoda
etyczny derrida odczytać
założenie literatura fish
wspólnota intencja
interpretować język
humanistyka rozumienie granica stanowisko
literaturoznawczy

Słowożbór 4: 'filologia (tradycyjna)'

topic 4

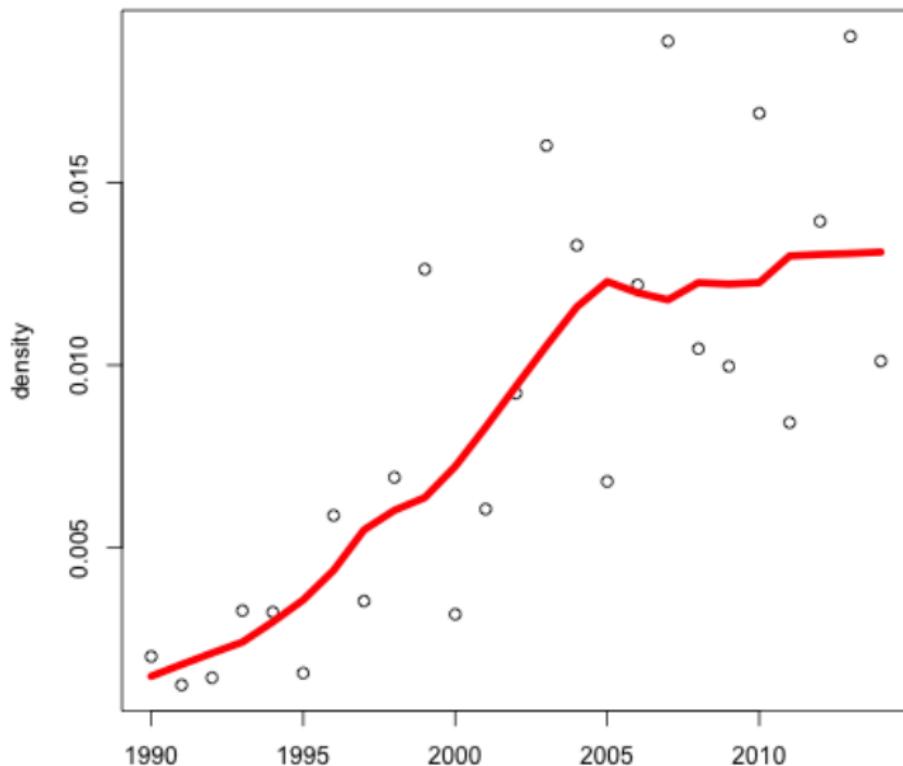

Słowoziór 14: 'filologia (nowoczesna)'

program tekstowy
gracz komputerowy
wizualny medium
użytkownik informacja między
internetowy książka różny komputer
ekran internet sieć elektroniczny
film znak hipertekst
tworzący poziom
kultura
przykład media
przekaz e tekstu dostęp
wirtualny nowa narzędzie
świat strona rzeczywistość
czytanie cyfrowy gra forma
technologia reklama odbiorca
system medialny wydawnictwo
komunikacja com okładka

Słowożbór 14: 'filologia (nowoczesna)'

topic 14

Słowożbior 4 i 14: ‘dwie filologie’

interpretacja
tekst
teoria
czytanie
kontekst
tekstura
mówić
filozofia
koncepcja
Sens
filozofia
pojęcie
interpretacyjny
kultura
etyczny
derrida
literatura
zalożenie
wspólnota
interpretować
humanistyka
literaturoznanieczyzny
literaturoznanieczyzny
interpretator
hermeneuta
dzieło teza, wiedza
autoryslawiński
teoretyczny strukturalizm
markowski kulturowy
dekonstrukcja

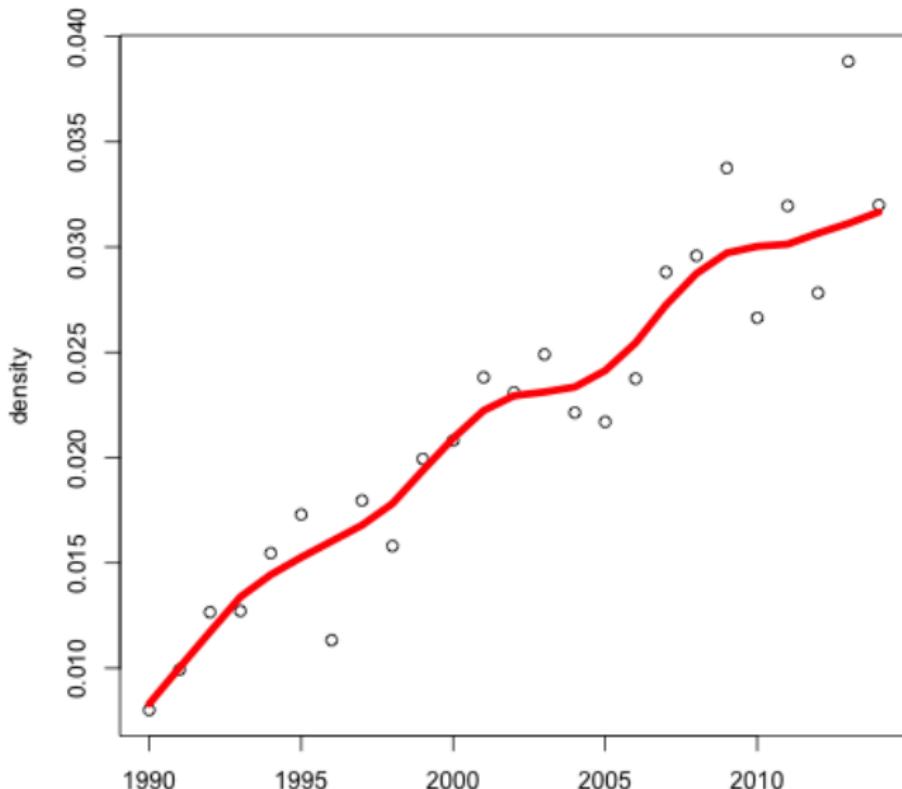
program tekstowy
gracz komputerowy
wizualny medium
użytkownik informacja między
internetowy książka różny komputer
ekran internet sieć elektroniczny
film znak hipertekst
tworzący kultura poziom
przykład tekstu dostęp
przekaz nowa narzędzie
wirtualny gra rzeczywistość
świat strona odbiorca
czytanie cyfrowy reklama
technologia wydawnictwo
system medialny com
okładka komunikacja

Słowoziór 21: ‘opowieść/pamięć’

zapis dzieje teraźniejszość
kapuściński autobiografia
współczesny doświadczanie
historyczny pamięć osobisty historyk pisarz
opowiadanie fikcja wspomnienie
relacja autor osoba
powieść fikcyjny
wydarzenie historia biografia
opowiadać narracja życie podróż
pisanie mówić fakt pisać
podmiot postać fragment
czasowy bohater narrator narracyjny
opowiedzieć przeszłość autobiograficzny
wiedza prawda
opowiedzieć zdarzenie forma
rzeczywistość tożsamość czytelnik

Słowożbior 21: 'opowieść/pamięć'

topic 21

Słowoziór 31: 'literatura rosyjska'

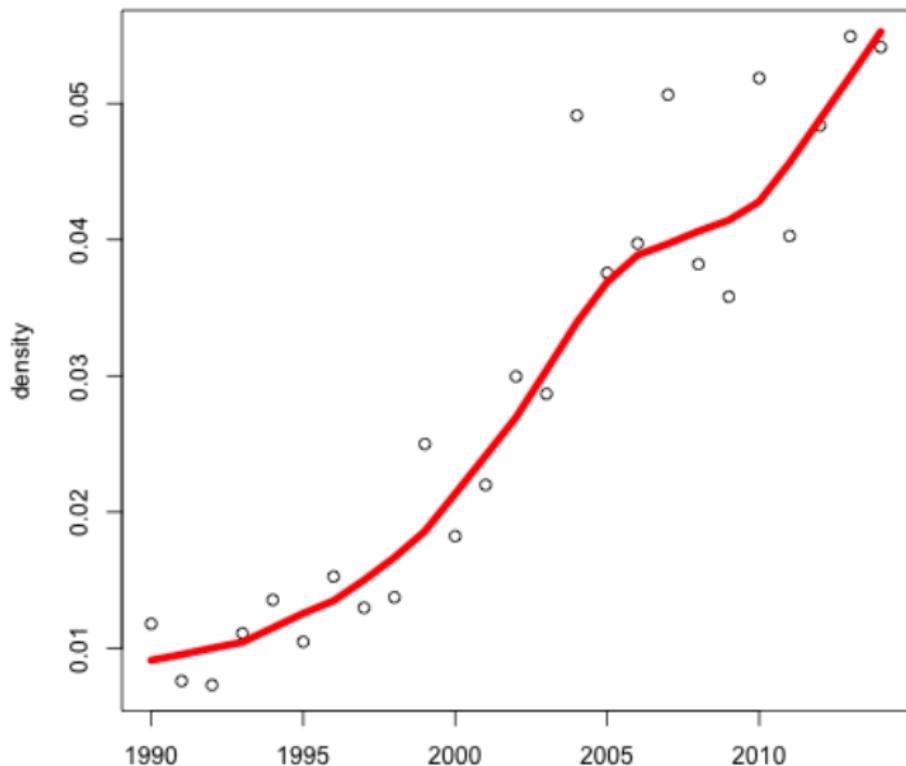
rewolucja życie ruch
jurij marinetti achmatowa
konceptja poeta dostojewski
gogol sekunda lukl rosja włoski
mandelsztam moskwa russian teoria
utwór

rosyjski

csv futuryzm tolstoj zamenhof bachtin m idea bajt
puszkint język flos zdob pojście
majakowski iwanow marr
formalista słowo pieśń
futurysta bachtinowski

Słowożbór 31: 'literatura rosyjska'

topic 31

Słowoziór 17: 'gender/queer studies'

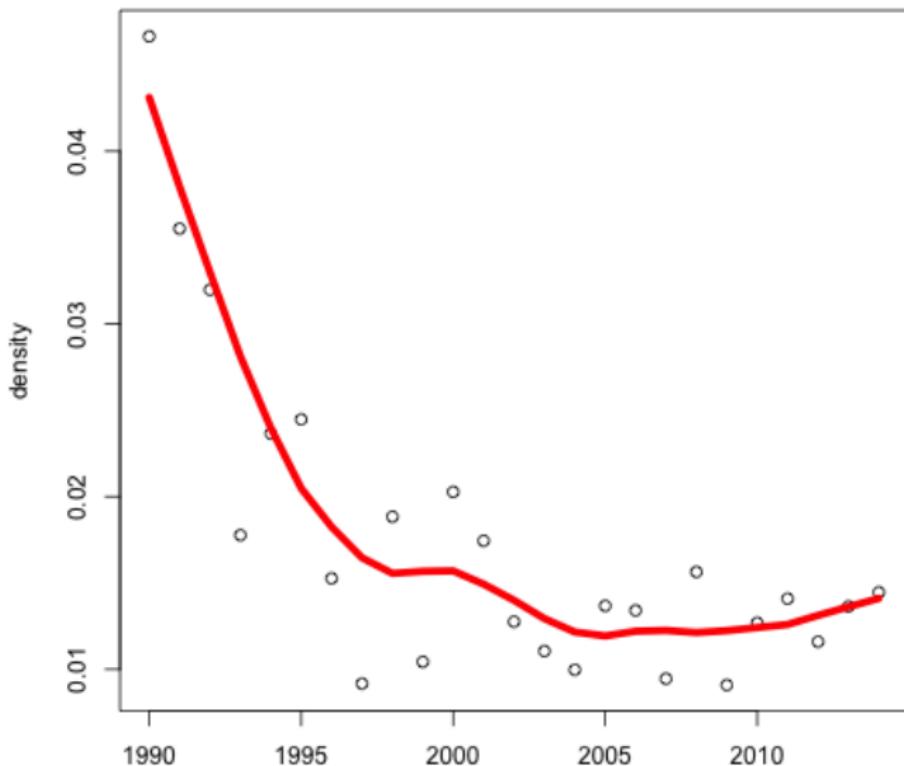
dominujący
erotyczny heteroseksualny
kanon odmieniec seksualność
kobieta rola mężczyzna gender
camp homoseksualizm parodia
sontag ritz klara tożsamość film
dyskurs lechon płeć queer
lato seksualny queer

homoseksualny

poprzez męski kamp kampu lesbijka
znak mit płciowy
kultura sport iwaszkiewicz gej gay
związek pożądanie drag gejowski
homoseksualista sublimacja
przykład proust tekst kobiecy
homoseksualność homoerotyczny

Słowoziór 17: 'gender/queer studies'

topic 17

część 3

Podsumowanie

Podsumowanie

- Wyszukiwanie informacji
- Weryfikacja hipotez historycznoliterackich
- Śledzenie chronologii zmian językowych
- Semantyka dystrybucyjna